

Úvod

Kniha *Sedm dní ve světě umění* je jako časová schránka, která uchovává informace o výjimečném období historie umění, v němž dosáhl trh s uměním svého vrcholu, návštěvnost muzeí rostla a více lidí si mohlo dovolit opustit svá běžná zaměstnání a začít se věnovat tvorbě uměleckých děl. Svět umění se roztáhl a začal se otáčet rychleji; stal se přitažlivějším, lákavějším a dražším. S příchodem globálního ekonomického ochlazení tento moment extáze pominul, ale v jádru zůstává jeho struktura a dynamika stejná.

Svět současného umění je volnou sítí překrývajících se subkultur, které drží pohromadě víra v umění. Jsou rozprostřeny po celém světě a koncentrují se ve významných uměleckých centrech New Yorku, Londýna, Los Angeles a Berlína. Živoucí umělecké komunity existují také v Glasgow, Vancouveru a Miláně, ale tato města jsou spíš periferií v tom smyslu, že umělci, kteří v nich tvoří, se často vědomě rozhodli zůstat právě tam. Umělecký svět je však přesto více polycentrický než ve dvacátém století, kdy byly jeho hlavními městy Paříž a New York.

Lidé zainteresovaní ve světě umění hrají jednu ze šesti různých rolí: umělec, dealera, kurátora, kritika, sběratele nebo specialistu aukční síně. Občas se vyskytne i umělec píšící kritiku nebo obchodník, který sbírá umění, ale sami přiznávají, že není vždy snadné dělat dvě věci zároveň a že jedna z identit má tendenci převládat podle toho, jak lidé vnímají jejich práci. Nejtěžší je být uvěřitelným nebo úspěšným umělcem, zároveň však zásadní rozhodnutí

ÚVOD | 11

dělají obchodníci, kteří usměrňují pohyb hráčů na hracím poli. Jeff Poe, obchodník objevující se v několika kapitolách této knihy, říká: „V uměleckém světě nejde o moc, ale o kontrolu. Moc může být vulgární. Kontrola je chytřejší, detailnější. Začíná u umělce, protože na jeho díle záleží, jak se hra rozehraje, ale umělec musí vést otevřený dialog s konspirátorem. Klidná kontrola – provázená důvěrou – je to, oč ve světě umění opravdu jde.“

Je třeba si uvědomit, že *svět umění* je mnohem širší pojem než *trh s uměním*. Trhem se rozumí skupina lidí nakupující a prodávající umělecká díla (tedy obchodníci, sběratelé a aukční domy), avšak mnozí hráči uměleckého světa (kritici, kurátoři a samotní umělci) se těchto obchodních aktivit přímo pravidelně neúčastní. Svět umění je sférou, v níž mnozí lidé nejen pracují, ale přímo jí nastalo obývají. Je to „symbolická ekonomika“, v níž si lidé vyměňují nápady a kde se o kulturní hodnotě debatuje, namísto aby ji určovala hrubá peněžní síla.

I když je umělecký svět často charakterizován jako netřídni společenská scéna, kde umělci z nižší střední třídy popíjejí šampaňské s manažery hedgeových fondů vydělávajícími miliony, akademicky vzdělanými kurátory, módními návrháři a jinými „kreativci“, bylo by chybou si představovat, že jde o rovnostářské nebo demokratické prostředí. Umění je o experimentu a idejích, ale dokonalost a výlučnost v něm mají také své místo. Ve společnosti, v níž každý usiluje o trochu toho uznání, se vám může z takové kombinace snadno zatočit hlava.

Svět současného umění je něco, co by Tom Wolfe nazval „statusférou“. Utváří se podle nejasné a často protichůdné hierarchie slávy, důvěryhodnosti, domnělého historického významu, vztahu k institucím, vzdělání, inteligence, bohatství a atributů jako je velikost sbírky. Když jsem se pohybovala světem umění, bavilo mě pozorovat, jak všichni zainteresovaní zakoušeli strach o své postavení. Obchodníci mohou mít obavy kvůli umístění svého stánku na prodejní přehlídce, sběratelé chtějí být prvními, kdo spatří nejnovější „mistrovská díla“ – to jsou ty nejviditelnější příklady, ale tyto pocity se nevyhýbají nikomu. Jak mi pověděl John Baldessari, umělec žijící v Los Angeles, který moudře a vtipně promlouvá na stránkách této knihy: „Umělci mají velká ega, ale to, jak se jejich ego projevuje, se časem proměňuje. Otravuje mě, když mi lidé cpou své „úspěšné“ životopisy. Vždycky jsem byl toho názoru, že by se problém vyřešil, kdyby někdo vynalezl systém značení – třeba stužkami nebo odznaky. Pokud vystavujete na Whitney Biennial nebo v Tate, mohlo by se to objevit na vašem kabátě. Umělci by mohli nosit výložky jako generálové, aby každý hned znal jejich hodnot.“

Pokud bychom měli najít jeden princip, který je celému světu umění společný, bylo by to přesvědčení, že nic není důležitější než umění. Někteří lidé tomu opravdu věří; jiní vědí, že je to jen móda. Společnost vně umění je každopádně často opovrhovaná jakožto irelevantní a kontaminovaná.

Když jsem studovala historii umění, setkala jsem se naštěstí s dostatečným množstvím čerstvě vytvořených uměleckých děl. Nikdy jsem však neměla jasnou představu o tom, jak díla kolují, jak se jim dostane pozornosti kritiky nebo jak se dostanou do povědomí, jak se nabízejí, prodávají či sbírají. V dnešní době se díla žijících autorů stala ve větší míře součástí programu studia dějin umění. Je proto vhodné pochopit prostředí, do kterého se umělecké dílo po dokončení dostává a procesů svého zhodnocení, jimiž prochází na cestě mezi ateliérem a stálou sbírkou v muzeu (nebo smetištěm, anebo kterýmkoliv z přehršle míst mezi těmito dvěma póly). Jak říká kurátor Rober Storr, který má rozhodující roli v kapitole Bienále: „Funkcí muzea je znovu učinit umění bezcenným. Vytáhnout dílo z trhu a umístit ho na místo, kde se stane součástí společného bohatství.“ Z mého výzkumu vyplývá, že velká díla se jen tak sama neobjeví; jsou tvořena – nejen umělci a jejich asistenty, nýbrž také obchodníky, kurátory, kritiky a sběrateli, kteří podporují práci umělce. Tím neříkám, že umění je bezvýznamné nebo že dílo, které se dostane do muzea, si nezaslouží tam být. V žádném případě. Jde jen o to, že kolektivní přesvědčení není tak jednoduchá ani tajemná věc, jak by si jeden myslel.

Jedním z témat, která se opakují v příbězích této knihy, je to, že současné umění se stalo jakýmsi alternativním náboženstvím pro ateisty. Umělec Francis Bacon jednou řekl, že člověk se může klamat jen chvíli, dokud si neuvědomí, že je jen náhodou ve velkém plánu všech věcí. Pak dodal: „Malování – a všechno umění – se stalo hrou pro rozptýlení člověka... a umělec se musí do této hry opravdu ponořit, aby za něco stál.“ Pro zainteresované a fanoušky je umění stavící na konceptu jakýmsi existenciálním kanálem, skrz který získává jejich život smysl. Vyžaduje schopnost učinit krok do neznáma, ale vede také k pochopení důsledků. Stejně jako kostely a jiná místa rituálních setkání plní i společenskou funkci, také události kolem umění vytvářejí komunitu, kterou spojují společné zájmy. Editor a redaktor Eric Banks, který se objevuje v kapitole 5, tvrdí, že nadšená společenskost uměleckého světa přináší nečekané výhody: „Lidé opravdu mluví o umění, které vidí,“ řekl. „Když čtu něco, řekněme, od Roberta Bolaña, nenajdu mnoho lidí, se kterými bych se o tom mohl bavit. Čtení trvá dlouho a je soukromé, zatímco umění podporuje rychlý vznik pomyslného společenství.“